

**MANUALI I LLOGARIVE PER QËLLIME TË RREGULLIMIT TË SHOQËRIVE TË
LIÇENSUARA NË SEKTORIN E ENERGJISË ELEKTRIKE**

Korrik 2018

Përgatitur nga : Enti Rregulator i Energjisë

Autoriteti

“Sistemi Uniform i Llogarive” për Shoqërîtë e liçensuara është hartuar në përputhje me kërkesat e nën 35 dhe 45 të Ligjit Nr.43/2015 “Për Sektorin e Energjisë elektrike” (i ndryshuar), si dhe kërkesave të Standarteve Kombëtare dhe Ndërkombëtare të Kontabilitetit

Qëllimi :

Standartet e njehsuara të llogarive do të ofrojnë rregullat përmbytjen e llogarive të ndara nga Shoqërîtë e liçensuara në sektorin e energjisë elektrike, përfshirë llogaritë e aktiveve, kapitalit, detyrimeve, të ardhurave dhe shpenzimeve, për qëllim të llogaritjes së çmimeve dhe tarifave, sipas metodologjive përkatëse, si dhe për qëllime të monitorimit të veprimtarisë së tyre.

Zbatueshmëria e Sistemit Uniform të Llogarive

Sistemi i kontabilitetit, i specifikuar në Sistemin Uniform të Llogarive do të jetë i zbatueshëm përmes gjitha Shoqërítë e liçensuara të sektorit të energjisë elektrike, të cilat janë të detyruara të plotësojnë kërkesat rregullatore përmbytjen e llogarive në përputhje me Ligjin e sipërcituar të Sektorit të Energjisë Elektrike.

A. Udhëzime të Përgjithshme

1. Periudha Kontabël

Shqërítë e liçensuara do të mbajnë llogaritë mbi baza mujore, kështu që të gjitha transaksionet e realizuara përmes secilin muaj do të regjistrohen në librat e tyre përmes atë muaj. Sasitë e transaksioneve sipas veprimtarive të Shoqërive të liçensuara do të regjistrohen çdo muaj të ndara sipas veprimtarisë që kryejnë. Shoqërítë e liçensuara do të mbyllin llogaritë e mbajtura përmes qëllime rregullatore në fund të çdo viti kalendarak, deri në një udhëzim përmes vepruar ndryshe nga ERE.

2. Regjistrimet Kontabël

a) Shoqërítë e liçensuara do të regjistrojnë të gjitha transaksionet në librat e tyre të llogarive dhe do të ruajnë të gjithë dokumentacionin justifikues (mbështetës) të këtyre regjistrimeve me qëllim që të mundësojnë në çdo rast kontrollin përmes cdo regjistrimit në librin e kontabilitetit. Çdo regjistrim do të mbështetet nga një informacion i detajuar, me qëllim që të lejojë identifikim të shpejtë, analiza dhe verifikim përmes cdo transaksion të kryer.

- b) Shoqëritë e liçensuara do të ruajnë librat e kontabilitetit për një periudhë 10 vjeçare
- c) Shoqëritë e liçensuara mund të mbajnë gjithashtu dhe dokumenta të regjistrimit të përshkruara në Sistemin Uniform të Llogarive, për llogari të përkohshme, si dhe për nënndarje të llogarive të përshkruara në Sistemin Uniform të Llogarive, me qëllim që të sigurohet integriteti i informacionit dhe moscënim i tij, i cili është shumë i rëndësishëm për qëllime rregullatore
- d) Organizimi i llogarive në sistemin Uniform të Llogarive do të shërbeje si burim të dhënash për të plotësuar aplikimet për tarifa dhe çmime që Shoqëritë e liçensuara do të paraqesin në ERE.
- e) sistemi i uniform i llogarive do të organizohet në mënyrën që të liçensuarit të japid informacion (të paktën në nivel mesatar) në lidhje me shpenzimet dhe të ardhurat sipas natyrës dhe funksionit.

B Politika të Kontabilitetit për qëllime Rregullatore

1. Financat

Fondet e Shoqërive të liçensuara do të klasifikohen si fonde që lidhen me aktivet ose si fonde që lidhen me të ardhurat.

Fondet që lidhen me aktivet e Shoqërisë janë burimet e transferuara Shoqërisë me kushtin që kjo e fundit do t'i përdorë për të blerë, ndërtuar ose marrë në pronësi aktive fikse. Kushte të tjera shtesë mund të përfshihen lidhur me vendndodhjen e aktiveve ose me periudhat gjatë të cilave këto aktive do të merren në pronësi apo do të përdoren.

Fondet, të cilat nuk janë të lidhura me Aktivet, do të konsiderohen si fonde të lidhura me të Ardhurat.

Fondet e lidhura me Aktivet do të pasqyrohen në bilanc si të ardhura të pritshme për t'u arkëtuar, të cilat do të njihen si të ardhura në përputhje me një sistem racional dhe të vazhdueshëm që do të zbatohet për periudhën e jetëgjatësisë së aktivit (useful life of the asset). Në këtë mënyrë, e ardhura nga fondet që lidhen me aktivet është alokuar së bashku me amortizimin e aktivit të blerë /përfstuar.

Fondet që lidhen me të Ardhurat do të pasqyrohen si detyrime/huamarrje në llogaritë e të ardhurave, nën emërtimin e përgjithshëm "Të ardhura të tjera financiare".

Te gjitha fondet janë përshkruar të ndara në anekset e pasqyrave financiare të Shoqërisë.

Aktivet e ndërtuara për qëllime të lidhjes së një konsumatori në rrjet dhe të cilat janë paguar plotësisht nga konsumatori, do të trajtohen si fonde që lidhen me aktivet. Ato do të regjistrohen dhe pasqyrohen në llogari të veçanta

C Kategoritë dhe struktura e aktiveve

- Një aktiv do të konsiderohet **qarkullues** kur:

1. Pritet të realizohet shitja ose mbahet për qëllime shitjeje ose përdorimi në ciklin e operimit normal të Shoqërisë;
2. Mbahet kryesisht për qëllime komerciale për një periudhë të shkurtër kohe dhe pritet të realizohet brenda një periudhe 12 mujore nga dita e pasqyrës së bilancit ose;
3. Aktivi në fjalë është në para apo ekuivalentë të parasë për të cilat nuk ka kufizime për sa i përket përdorimit të tyre.

- Të gjitha aktivet e tjera do të klasifikohen si **jo qarkulluese**.

Aktivet qarkulluese përfshijnë inventarin dhe kërkesat e arkëtueshme për mallrat dhe shërbimet që janë shitura, përdorur apo realizuar si pjesë e ciklit normal të operimit të Shoqërisw, edhe në rastet kur nuk pritet që aktivet në fjalë të realizohen brenda 12 muajve të ardhshëm nga dita e pasqyrës së bilancit financiar. Letrat me vlerë të tregëtueshme do të përkufizohen si aktive korrente nëse pritet që letrat me vlerë në fjalë do të realizohen brenda 12 muajve të ardhshëm nga dita e pasqyrës së bilancit financiar; në të kundërt, ato do të konsiderohen si aktive të qëndrueshme

Aktivet e mbajtura për përdorim të ardhshëm janë sasia (në vlerë monetare) e aktiveve që nuk përdoren aktualisht nga i licensuari për kryerjen e shërbimit. Në parim, aktivet që klasifikohen në këtë kategori janë toka dhe të drejtat e ndërtimit të këruara nga i licensuari. Aspekti kohor i blerjes luan një rol të rëndësishëm kur merret vendimi nëse një pronë mund të klasifikohet si aktiv i mbajtur për përdorim të ardhshëm. Aktivet që mbahen për përdorim në të ardhmen, do të përfshihen në Bazën e Aktiveve të Rregulluara vetëm me miratimin e Rregulatorit.

Inventarët

a. Kosto e Inventareve

Përkufizime:

Vlera neto e realizueshme është çmimi i vlerësuar i shitjes në rrjedhën normale të njësisë ekonomike raportuese, minus kostot e vlerësuara të kompletimit dhe kostot e nevojshme për të realizuar shitjen.

Kostoja e inventarit përfaqëson shumën e të gjitha shpenzimeve që kanë lidhje me blerjen dhe përpunimin, së bashku me shpenzimet e tjera të kryera në lidhje me dërgimin e tyre në pikën e destinacionit dhe gjendjen e tyre.

Kosto e blerjes së inventarit përfshin shumën e çmimit të blerjes, taksave doganore të importit dhe taksave të tjera (ndryshe nga ato të cilat Shoqëria mund t'i rimarrë më vonë nga autoritetet doganore), kostot e transportit dhe të tjera kosto që mund t'u ngarkohen direkt (blerjes) përfthimit të mallrave, materialeve dhe shërbimeve.

Zbritjet (skontot) tregtare dhe komponentet e tjera të ngjashëm do të zbriten gjatë llogaritjes së çmimit të blerjes.

b. Metodat:

Kosto e atyre mallrave që nuk janë të këmbyeshme në tregje të zakonshme apo që janë të veçanta për projekte specifike, duhet të përcaktohet mbi bazën e metodës së **identifikimit specifik**.

Metoda e identifikimit specifik do të thotë që kosto të veçanta t'u atribuohen njësive të caktuara (identifikuara) të inventarit. Ky është një trajtim i përshtatshëm për njësitë e inventarit që janë alokuar në një projekt të caktuar, pavarësisht nëse këto janë prodhuar apo blerë.

Megjithatë, identifikimi specifik i kostove është i papërshtatshëm kur bëhet fjalë për një numër të madh të njësive të inventarit, të cilat janë zakonisht të ngashme mes tyre (mund të shërbejnë si zëvendësues të njëri-tjetrit). Në rrethana të tilla, duhet të përdoret metoda e zgjedhjes së atyre njësive që ngelen në inventarë për të përshtuar efektet e pritshme mbi fitimin/humbjen neto të vitit.

Kosto e inventarëve, përveçse e atyre që kanë të bëjnë me paragrin e mësipërm, duhet të alokohet duke përdorur formulat e **kostos mesatare të ponderuar**. Sipas formulës së kostos mesatare të ponderuar, kosto e çdo njësie të inventarit përcaktohet nga mesatarja e ponderuar e kostos së njësive të ngashme në fillim të periudhës dhe mesatarja e ponderuar e kostos së njësive të ngashme të blera/produhuara gjatë periudhës. Në varësi të rrethanave të Shoqërisë, kosto mesatare mund të llogaritet periodikisht, ose sipas çdo dërgese të marrë.

Kosto e inventarëve mund të mos jetë e kthyeshme nëse inventari është i dëmtuar, nëse inventari është tërësisht apo pjesërisht jashtë përdorimit, ose nëse çmimi i tyre i shitjes është shumë i ulët. Kosto e inventarëve gjithashtu mund të mos kthehet nëse kostot e vlerësuara të kompletimit (të ciklit të prodhimit të realizuar) apo kostot e vlerësuara për realizimin e shitjeve janë rritur. Kosto e zvogëluar e inventarëve nuk mund të jetë më e lartë se sa vlera neto e realizueshme e tyre.

Inventari zakonisht çregjistrohet bazuar në vlerën neto të realizueshme njësi për njësi. Megjithatë, në disa rrethana, mund të jetë e përshtatshme grupimi i njësive të ngashme, apo njësive që kanë lidhje me njëra tjetren. Ky mund të jetë rasti kur njësitë e inventarit që lidhen me të njëjtën linjë produkti apo kanë qëllime të njëjtë përdorimi, janë produhuar dhe shitur në të njëjtën zonë gjeografike. Nuk është e përshtatshme çregjistrimi i atyre njësive të inventarëve bazuar në klasifikimin e inventarit, psh, mallrat ose të gjithë inventarët në një industri të veçantë apo në një segment gjeografik të veçantë. Si rregull, Shoqëritë e shërbimeve akumulojnë kostot në mënyrë që çdo shërbimi t'i aplikohet një çmim shitjeje i veçantë. Kjo është arësyja se pse çdo shërbim trajtohet si njësi e veçantë.

Shpenzimet e shtyra sipas klasifikimit të Rregullatorit

Për qëllime të vendosjes së çmimeve/tarifave Rregullatori mund t'u kërkojë të licensuarve të trajtojnë (rregjistrojnë dhe raportojnë) disa kategori të shpenzimeve në një mënyrë të tillë që ndryshon nga praktika e zakonshme kontabël. Në këtë rast shpenzime të tilla do të regjistrohen dhe raportohen si shpenzime të shtyra rregullatore (të vendosura në llogari të veçanta) dhe do të amortizohen/rregjistrohen gjatë një periudhe të caktuar kohe (këto kategori specifike të llogarive të shpenzimeve zakonisht përfashtohen nga Baza e Rregulluar). Shembuj të shpenzimeve të tilla janë, shpenzime të caktuara studimi/kërkimi dhe humbje që lidhen me situata rastësore për arësyet e rrethanave të paparashikuara si stuhitë, përblytjet, etj. Në parim shpenzimet e shtyra rregullatore janë të pazakonshme ose ndodhin vetëm një herë.

Testi i aktivit të përdorshëm dhe të dobishëm. Testi i investimeve të kujdeshme.

Të licensuarit kanë detyrimin që të sigurojnë se vetëm aktivet e përdorshme dhe të blera në mënyrë të arësyeshme janë përfshire në Bazën e Aktiveve të Rregulluara. Rregullatori ka të drejtën të përcaktojë nëse një aset është vënë në perdonim, për çfarë periudhe ka qenë i dobishëm dhe nëse ka qenë i dobishëm për sigurimin e shërbimit për të cilin është ndërtuar. Nëse provohet që aktivi nuk kënaq kerkasat, Rregullatori mund të vendosë ta përfashtoje atë (plotësisht apo pjesërisht) nga Baza e Aktiveve të Rregulluara. Kjo kërkesë vendoset me

qëllim që të diferencohet grupi i aktiveve të nevojshme për realizimin e aktiviteteve, nga kapacitetet e tepërtë dhe për rrjetet e standartet e investimeve të kujdeshme/arsyeshme.

Testi i Aktivit të përdorshëm dhe të dobishëm & testi i investimeve të kujdeshme, përdoren për të përcaktuar nëse i licensuari ka blerë apo ndërtuar me përgjegjësi dhe rigorozitet një asset të caktuar bazuar në rrethanat dhe informacionin e kohës që është marrë vendimi për realizimin e investimit. Nëse aktivi nuk i kalon kërkesat e testit, Rregulatori mund të vodosë ta përjashtojë atë (plotësisht ose pjesërisht) nga Baza e Aktiveve të Rregulluara.

D. Vlerësimet Kontabël për qëllime Rregullatore

Vlerësimi i Aktiveve për qëllime të vendosjes së çmimeve/tarifave.

Në parim baza e aktiveve përfaqëson vlerën e aktiveve të përdorura nga Shoqëria energjitike për sigurimin e shërbimit përkatës. Të licensuarve u jepet mundësia të marrin një normë fitimi të caktuar (e vendosur nga komisioni rregulator) mbi bazën e çmimit.

Baza e çmimit mund të llogaritet nëpërmjet një ose disa kombinimeve të standardeve të kontabilitetit në vijim: kosto historike, vlera e tregut, kosto e riprodhimit, ose investimit të kujdeshëm. Sipas sistemit të njëjtë të llogarive, Shoqëritë e licënsura do të zbatojnë metodën e miratuar nga ERE siç përcaktuar në metodologjitet përkatëse të vendosjes së tarifave dhe çmimeve për vlerësimin e aktiveve të tyre. Të licensuarit do të propozojnë pranë Rregulatorit metodën e vlerësimit që do të përdoret për çdo aktiv. Vlerësimet e aktiveve, bazuar në koston historike të tyre konsiderohen të pranueshme nga Rregulatori. Aty ku vlerësimet e aktiveve anë bazuar në koston e zëvendësimit apo të vlerës së tregut, ajo pjesë e vlerës mbi koston historike, nëse miratohet nga Rregulatori, mund të jetë subjekt amortizimi mbi një bazë kohore të ndryshme nga ajo e përdorur për vlerën historike të aktivit

Aktivet e trupëzuara do të raportohen me koston e blerjes minus amortizimin e akumuluar dhe vlerën e zhvlerësimit, dëmtimeve të tyre, ndërsa toka dhe ndërtesat me vleren e çmuar drejtësisht. Këto të dhëna duhet të paraqiten në mënyrë të detajuar nga të licensuarit

Amortizimi dhe jetëgjatësia e Aktiveve Afatgjata Materiale

Amortizimi dhejeta e dobishme e Aktiveve Afatgjata Materiale rregullohet nga Standartet Ndërkombëtare të Kontabilitetit (IAS) dhe veçanërisht të adresuara në IAS 16, ku jepen përkufizimet në vijim:

Amortizimi është shpërndarja sistematike e vlerës së amortizueshme të Aktivit Afatgjatë përgjatë jetës së tij të dobishme.

Vlera e amortizueshme është kostoja e një Aktivi, ose një vlerë tjetër që zëvendëson koston, minus vlerën e rikuperueshme të aktivit.

Jeta e dobishme është:

- (a) Periudha e kohës gjatë së cilës një aktiv pritet të përdoret nga Shoqëria; ose
- (b) Numri i produkteve (apo njësive të ngjashme) që pritet të përfitojë Shoqëria nga përdorimi i aktivit.

Kosto historike (çmimi i blerjes) është shuma e parave ose ekivalente të parave të paguara ose vlera e drejtë e mjeteve të tjera, të dhëna për të blerë një aktiv në kohën e blerjes apo të prodhimit te tij.

Vlera e rikuperueshme është shuma e vleresuar që njësia pret të perfitojë nga një aktiv në fund të jetës së dobishme, pas zbritjes së kostos së nxjerrjes nga përdorimi.

Vlera e drejtë është shuma me të cilën mund të shkëmbhet një aktiv ndërmjet palëve të mirëinformuara, të vullnetshme e të palidhura me njëra tjetrën.

Humbja nga zhvlerësimi është shuma me të cilën vlera kontabël e një aktivi e tejkalon shumën e tij të rikuperueshme e cila përfaqëson vlerën e aktuale neto të flukseve të parasë, të skontuar me një normë interesit të tregut të aplikueshme për klientë të ngjashëm.

Vlera kontabel neto është shuma me të cilën një aktiv njihet në bilanc (pasi zbritet amortizimi i akumuluar dhe humbjet e mundshme nga zhvlerësimi).

IAS 16 jep gjithashtu disa rekondime mbi përcaktimin e vendndodhjes së pronës “statusit të pronësisë dhe vleresimin e jetës së dobishme të aktivitit.

Vlerësimi i jetës së dobishme të aktivitit:

- a) Disa elementë të pasurisë, impianti dhe pajisjet duhen zëvendësuar në intervale të caktuara. Këta elementë do të llogariten për çdo aktiv veçmas sepse ata kanë jetë të dobishme të ndryshme nga ajo e paisjeve të cilave ju përkasin. Prandaj, nëse përbushen kriteret e njohjes, shpenzimet që bëhen për zëvendësimin ose rinnovimin e elementit llogariten si zëvendësim ose blerje e një aktivi të ri dhe aktivi i zëvendësuar çregjistrohet;
- b) Shuma e amortizuar e një elementi të pasurisë, impiant dhe pajisje do të alokohet mbi baza sistematike gjatë jetës së tij të dobishme. Metoda e përdorur e amortizimit do të reflektojë modelin me të cilin përfitimi ekonomik i ardhshëm nga aktivi do të realizohet nga Shoqëria. Pjesa e amortizimit për çdo periudhë do të njihet si shpenzim;
- c) Jeta e dobishme e një aktivi përcaktohet si periudha gjatë së cilës një aktiv të përdoret nga Shoqëria. Faktorët në vijim do do të merren në konsideratë përcaktimin e jetës së dobishme të aktivitit:
  - Masa në të cilën kapaciteti i aktivitit përdoret;
  - Vjetërimi i pritshëm fizik, i cili varet nga faktorë operacionale të tillë si numri i cikleve që aktivi përdoret dhe programi i riparimit dhe mirëmbajtjes së Shoqërisë si dhe kujdesi dhe mirëmbajtja e aktivitit gjatë kohës kur nuk punon;
  - Vjetërimi teknik që vjen nga ndryshimet ose përmirësimet në prodhim, ose nga një ndryshim në treg për produktin apo shërbimin që siguron aktivi;
  - Faktorë ligjorë ose të tjërë që pengojnë përdorimin e aktivitit, të tillë si data e skadencës që lidhet me qiranë, liçensa, etj.

- d) Jeta e dobishme e një aktiv i përcaktohet si periudha gjatë së cilës një aktiv të përdoret nga Shoqëria. Vlerësimi i jetës së dobishme të një prone, impianti dhe paisjeje do të bazohet në eksperiencën e Shoqërisë për aktive të ngjashme. ERE do të vendosë për grupet e aseteve jetëgjatësinë sipas bench-markut të marrë nga vendet e Europës apo të rajonit.
- e) Jeta e dobishme e një elementi të pronës, impiantit dhe pajisjeve do të rishikohet periodikisht (të paktën një herë çdo tre vjet) dhe nëse parashikimi për jetën e dobishme të aktivit është shumë i ndryshëm nga vlerësimet e mëparshme, vlerësimi dhe ngarkesa e amortizimit për periudhën korrente dhe atë të ardhshme duhet të axhustohet.
- f) Veç kërkesave të përcaktuara në seksionin e mëparshëm, axhustimet do të bëhen në çdo moment të jetës së aktivit nëse bëhet e qartë që vlerësimi i jetës së dobishme të aktivit është i pavend. Për shembull, jeta e dobishme mund të zgjatet nga shpenzimet në vijim mbi aktivin, ose në vazhdim të politikës së Shoqërisë për mirëmbajtje e riparime, të cilat përmirësojnë gjendjen e aktivit përftej standartit të tij të performancës të vlerësuar fillimisht. Në të kundërt, ndryshimet teknologjike ose ndyshimet në treg për produktet mund të ulin jetën e dobishme të aktivit. Në të tilla raste, jeta e dobishme, dhe si rrjedhim edhe norma e amortizimit do të axhustohet për periudhën korrente dhe të ardhshme.
- g) Politika e Shoqërisë për riparimin dhe mirëmbajtjen mundet gjithashtu që të ndikojë në jetën e dobishme të aktivit. Ajo mund të çojë në zgjatjen e jetës së dobishme të aktivit ose në vjetërimin më të shpejtë të tij. Të tilla politika mund të inkurajohen nga ERE nëpërmjet metodës “revenue cap regulation” apo “price cap regulation”. Adoptimi i politikave të tilla nuk e përjashton nevojën për të ngarkuar amortizimin e përshtatshëm.

Metodat e amortizimit, për t'u përdorur nga te licensuarit sipas sistemit të njëjtë të llogarive, do të janë në përputhje me Sistemin Ndërkombëtar të Llogarive. Të licensuarit do t'i vërtetojnë ERE-s që amortizimi i llogaritur është në përputhje me parimet e IAS-it. Në çdo rast ERE do të kërkojë justifikime të detajuara lidhur me vlerësimin e jetës së dobishme të aktiveve

Në vlerësimin e jetës së dobishme Shoqëritë e licensuara mund të përdorin (a) porositë e përgjithshme të siguruara (marra) nga prodhuesit, shitësit, ndërmjetësit dhe organizatat profesionale dhe industriale, (b) informacion nga aktive të krahasueshme të Shoqërite të tjera të shpërndarjes, ose (c) informacion të brendshëm. Në përcaktimin e jetës së dobishme, të licensuarit gjithashtu duhet të marrin në shqyrtim gjendjen aktuale të aktivit dhe, për sa kohë mendohet që do të plotësoje kërkesat e shërbimit. Është e rëndësishme që ky informacion i përgjithshëm të përshtatet për kushtet specifike të të licensuarve. Faktorët e mëposhtëm duhet të merren parasysh:

- **Specifikimet e cilësisë dhe ato teknike:** Aktive të ngjashme mund të ndryshojnë në mënyrë thelbësore në cilësi e si rrjedhim në jetën e tyre të dobishme, për shkak të diferencave në materiale, dizajn dhe mjeshtëri. Për shembull, një lloj SF6 110 kV thikë ndarëse nuk do te ketë të njëjtën jetë të dobishme si një thikë ndarëse e rregullt pneumatike (air-filled) 110 kV. Në të njëjtën mënyre si materialet e përdorura për qëllime shtrimi, baza dhe shtresa e poshtme, do të ndikojnë në jetën e dobishme të një autostrade.
- **Aplikimi** (jeta e pritshme e përdorimit): Jeta e dobishme e një lloji të dhënë aktivit mund të ndryshojë në mënyrë sinjifikative në varësi të përdorimit të parametve. Për shembull, jeta e një pajisjeje motorrike që përdoret në shërbimin e klientit mund të ndryshojë nga jeta e të njëjtës lloj pajisjeje të përdorur për qëllime të përgjithshme dhe administrative.

- **Mjedisi:** Ndryshimet mjedisore midis territorave të shërbimit të të liçensuarve mund të kenë një ndikim të rëndësishëm në jetën e dobishme të aktiveve të tyre. Për shembull, jeta e dobishme e aktiveve në një zonë malore është ndryshe nga ajo e aktiveve të ngashme të vendosura në një zonë me klimë të butë.

Ndikimi i mundshëm i secilit prej këtyre faktorëve mund të zbutet ose të keqësohet si rezultat i politikës së Shoqërisë të liçensuara për mirëmbajtjen, riparimin dhe zëvendësimin. Për shembull, mundësia për dëmtim të transformatorit rritet nëse vaji i transformatorit nuk zëvendësohet rregullisht.

Vlerësimi i jetës së dobishme të një aktivi nuk është një ushtrim që bëhet një herë. Të liçensuarit duhet të monitorojnë experiencat e tyre aktuale me jetëgjatësinë e AAM –ve dhe të bëjnë ndryshimet e duhura për të matur jetën e dobishme duke u bazuar mbi atë eksperiencë.

Në kushtet praktike, të liçensuarit duhet të dorëzojnë në ERE raporte të veçanta të titulluara “Studim i Amortizimit” të cilët përbajnë vlerësimë mbi parametrat e projektuar të jetës së dobishme dhe normat e amortizimit të aktiveve, së bashku me raportet vjetore. ERE do të shqyrtojë dhe aprovojë vlerësimet (llogaritjet) duke përdorur si referencë jetën e dobishme të mundshme dhe atë të mbetur të përdorur nga pjesmarrësit e tjera në industri. Parametrat e aprovuar do të përdoren nga të liçensuarit gjatë jetës së dobishme të secilit aktiv.

Jeta e dobishme e mundshme dhe e mbetur për çdo aset, e paraqitur nga aplikantët do të konsiderohet e pasaktë nga ERE nëse:

1. Vlerësimet nuk i korrespondojnë standarteve të industrisë;
2. Vlerësimet ndryshojnë në mënyre thelbesore nga udhëzimet ndërkontëtare, ose
3. Vlerësimet janë në kundërshtim me vendimet e mëparshme të ERE-s për raste të ngashme.

ERE mund të konsidroje si të përshtatshme propozimin e paraqitur nga aplikantët, edhe nëse një ose më shumë nga rrëthanat e sipërpërmendura janë prezente, për sa kohë që parametrat e propozuar justifikohen dhe mbrohen plotësisht.

Në kontekstin e procedurës për miratimin e tarifave, ERE mund të rishikojë jetën e mundshme dhe të mbetur të disa aktiveve, dhe, nëse është e zbatueshme, të rishikojë normat e amortizimit.

Për këtë mund të shërbejnë vlerësimë bazuar në eksperiencia të ngashme të vendeve të tjera apo duke marrë në konsideratë të dhënat e “benchmarkut” për vendet e Europës me kushte të krahasueshme.

Kategoritë dhe struktura e Aktiveve Afatgjata Jomateriale

Kategoritë dhe struktura e aktiveve të qëndrueshme të patrupëzuara janë hartuar në përputhje me IFRS 38 – Aktivet Afatgjata Jomateriale - dhe janë detajuar më tej për qëllime të llogarive rregullatore.

Aktivet Afatgjata Jomateriale – (AAJM) janë aktive të identifikuveshme jomonetare që nuk kanë përbajtje fizike, të mbajtura për t'u përdorur për prodhimin ose furnizimin e mallrave dhe shërbimeve, për t'u dhënë me qera të tretëve apo për qëllime administrative.

Shpenzimet përfitimin e licënsës do të kapitalizohen dhe amortizohen sipas metodës lineare për periudhën e licënsës, dhe aktivet e tjera të patrupëzuara për pesë vjet. Vlera kontabël (kosto historike minus amortizimin e akumuluar) e çdo aktivitë patrupëzuar do të rishikohet çdo vit, dhe nëse është e nevojshme, do të regjistrohet si një provizion për zhvlerësimin e aktiveve në librat e llogarive.

Aktivet e raportuara në llogaritë e sipërpërmendura duhet të përbushin kriteret në vijim:

1. Natyrë jo monetare.
2. Të verifikueshme.
3. Aktivi është i identifikuveshëm dhe mund të dallohet nga emri i mirë.
4. Mund të shiten, shkëmbehen, jepen me qera etj. për qëllim të marrjes së përfitimeve ekonomike nga zotërimi i tyre.
5. Përdoren për qëllime prodhimi, shërbimi, administrimi etj.

Kostot që kanë lidhje me një aktiv jomaterial, si pasojë e blerjes apo krijimit të tyre, do të raportohen si shpenzime në momentin e kryerjes së tyre, me përjashtim të rasteve në vijim:

1. Kur ka të ngjarë që shpenzimet do të ndihmojnë aktivet që të gjenerojnë më shumë përfitime të ardhshme ekonomike krahasuar me ato të planifikuara fillimi.
2. Kur këto kosto mund të vlerësohen në mënyrë të besueshme dhe t'i ngarkohen aktivit.

Mbas kontabilizimit filletar, AAJM –të do të raportohen me koston filletare minus amortizimin e akumuluar dhe humbjet e akumuluara nga rënia e vlerës.

Shuma e amortizueshme e një aktivitë jo material do të shpërndahet mbi bazë sistematikë gjatë gjithë jetës së dobishme të përcaktuar sipas çmuarjes më të mirë.

Amortizimi do të fillojë në momentin e marrjes së aktivitës përdorim, pra kur ai është i gatshëm të përdoret.

Duke pasur parasysh që përfitimet e ardhshme ekonomike të materializuara në aktivet e patrupëzuara konsumohen me kalimin e kohës, vlera kontabël e aktivitës do të pakësohet në mënyre që të reflektojë këtë lloj konsumi. Kjo mund të arrihet nëpërmjet një shpërndarje sistematike të kostos filletare(historike) të aktivitës ose shumës së rivlerësuar nga e cila është zbritur vlera e mbetur, si një shpenzim gjatë jetës së dobishme të aktivitës.

Amortizimi do të njihet pavarësisht nëse ka apo nuk ka rritje të vlerës së tij të përcaktuar drejtësisht apo apo të vlerës së rikuperueshme.

Gjatë përcaktimit të jetës së dobishme të një AAJQ duhet të merren në konsideratë një numër faktorësh si:

1. Fitimi i llogaritur për Shoqërinë nga aktivitë dhe nëse ky aktiv mund të menaxhohet në mënyre efektive nga një grup tjetër menaxhimi.

2. Ciklet e jetës së një produkti tipik për aktivin dhe informacioni publikisht i disponueshëm për vlerësimet e jetës së dobishme të aktiveve të ngashme të përdorura për qëllime të ngashme.
3. Vjetërimi teknik, teknologjik etj.
4. Stabiliteti i sferës brenda së cilës aktivi funksionon dhe ndryshimet në kërkesën e tregut për produktin apo shërbimin e gjeneruar nga aktivi në fjalë.
5. Veprimet e mundshme të konkurrentëve ose të konkurrentëve potencialë.
6. Niveli i shpenzimeve për mirëmbajtjen e nevojshme me qëllim që të merren përfitime të ardhshme ekonomike nga aktivi dhe aftësia apo qëllimi i Shoqërisë për të arritur këtë nivel;
7. Periudha e kontrollit mbi aktivin, kufizimet ligjore dhe të tjera të përdorimit të aktivit, (si data e mbarimit të afatit të kontratës së qirasë).
8. Varësia ose mos varësia e jetës së dobishme të aktivit nga aktive të tjera të Shoqërisë.

Jeta e dobishme e aktivit do të paraqitet në planin e amortizimit të Shoqërisë e cila hartohet për të gjitha aktivet e patrupëzuara dhe të aprovuar nga menaxhimi.

Organizimi i llogarive sintetike të AAJM ka lidhje direkte me përbajtjen e çdo objekti.

Për qëllim të llogarive rregullatore, AAJM-të do të raportohen në llogaritë e zakonshme të grupit 20 Aktivet e Afatagjata Jomateriale mund të paraqiten në kode tre shifre.

Kategoritë dhe struktura e kërkesave për arkëtim

Kërkesat për arkëtim ndaj klientëve do të raportohen me vlerën e faturës nga e cila është zbritur një provizion për rënien vlore. Provizioni për rënien vlore do të llogaritet nëse ka një farë sigurie që Shoqëria nuk do të jetë në gjendje të arketojë të gjithë sasinë sipas kushteve fillestare në lidhje me vlerësimin respektiv.

Për qëllime të llogarive rregullatore kërkesat për arkëtim do të raportohen në llogaritë e grupit 41 «klientë», të shënuara me një kod tre shifrë.

- **Llogaritë e pambledhëhme “borxhi i keq”**

Përkufizimi i llogarive të pambledhshme

Llogaritë e pambledhshme do të trajtohen si shpenzime të shitjes me kredi. Arsyja për këtë është se dhënia e kredive konsiderohet një ngjarje që rrit shitjet dhe të ardhurat. Shoqëritë janë shpesh të gatshme të pësojnë humbje nga debitorët e këqinj që do të rezultojnë tw pa arkëtueshëm nëse efekti neto për biznesin është rritja e shitjeve dhe fitimeve. Nga ana tjetër, të licensuarit në përgjithësi “detyrohen” të shesin me kredi për shkak të karakterit teknik të operacionit, prandaj ato i konsiderojnë “llogaritë e pambledheshme” si kosto të nevojshme.

Rregjistrimi i shpenzimeve për borxin e keq kërkon që shpenzimet për borxin e keq të raportohen për periudhen kontabël në të cilën është realizuar shitja me kredi.

Metoda e përdorur për të rregjistruar shpenzime nga “borxhi i keq” quhet “metoda e shumës së lejuar” për kontabilizimin e borxhit të keq. Përveç se kënaq kërkesat e parimit të

akumulimit/rrjedhshmërisë, kjo metodë, e cila përfshin një vlerësim të borxhit të keq, siguron gjithashtu që kërkesat për arkëtim të raportohen në pasqyrën e bilancit me vlerën e tyre neto të realizueshme. Pra rregjistrimi dhe raportimi i borxhit të keq mund të konsiderohet si një llogari e kundërt rregulluese e llogarive të arkëtueshme.

- Rregjistrimi/kontabilizimi i “borxhit të keq”

Provizonimi i llogarive të arkëtueshme sipas “metodës së shumës së lejuar” përfshin një llogari të kundërt rregulluese të quajtur “zbritje nga llogaria e arkëtueshme (shitje)”. Rregjistrimi kryhet me një debitim të llogarisë “shpenzime borxhi i keq” dhe me me kreditim të llogarisë “zbritje nga llogari të arkëtueshme (shitje)”. Duhet shënuar që llogaria e kundërt rregulluese “zbritje nga llogari të arkëtueshme (shitje)” përdoret jo vetëm sepse është gjithnjë mirë të evidentohet shuma neto e llogarive të arkëtueshme, por gjithashtu edhe se në kohën e regjistrimit të rregullimit nuk specifikohen llogaritë dhe sasitë e papaguara të klientëve të veçantë. Llogaritë e klientëve të veçantë nuk mund të hiqen nga llogaritë e arkëtueshme në librin e llogarive të arkëtueshme, dhe llogaria kontrolluese për llogaritë e arkëtueshme në librin e përgjithshëm të llogarive (balanca e së cilës tregon shumën totale të llogarive të arkëtueshme në librin e llogarive të arkëtueshme) nuk mund të kreditohet me totalin e borxhit të keq. Në vend të saj kreditohet llogaria “zbritje nga llogari të arkëtueshme (shitje)”. Balanca kreditore e kësaj llogarie ka efektin e zvogëlimit të llogarisë “llogari të arkëtueshme (shitje)” në vlerën e përllogaritur neto të realizueshme të tyre.

Në pasqyrën e bilancit, llogaritë e arkëtueshme paraqiten si

Llogari të arkëtueshme (shitje)	xxxx,xx
minus zbritje nga llogari të arkëtueshme (shitje)	xxx.xx
Llogari të arkëtueshme (shitje) me vlerën neto të realizueshme	xxxx,xx
Mënyrat e ndryshme për të marrë një vlerësim (parashikim) të borxhit të keq parashikohen në seksionin D.	

Identifikimi dhe çregjistrimi i një llogarie të veçantë nga llogaritë e arkëtueshme (shitje).

Kur llogaria e arkëtueshme (shitje) e një klienti të veçantë identifikohet si e paarkëtueshme, ajo kreditohet përkundrejt debitimit të llogarisë “zbritje nga llogari të arkëtueshme (shitje)”. Kreditimi i llogarisë “llogari të arkëtueshme (shitje)” të klientit të veçantë, mënjanon sasinë e borxhit të keq (çrregjistron llogarinë) nga libri i llogarive të arkëtueshme (ditari i shitjes), e si pasojë e çrregjistron atë nga llogaritë kontrolluese të librit të madh. Fazat e këtyre regjistrimeve janë: **Së pari**, megjithëse çrregjistrimi i llogarisë së një klienti të caktuar trajtohet si shpenzim, është “zbritje nga llogari të arkëtueshme (shitje)” që debitohet. Kjo për arsy se shpenzimi i llogarit i borxhit të keq ishte rregjistruar fillimi si një shpenzim nga rregullimi i llogarive të arkëtueshme në fund të periudhës në të cilën ato ndodhen. **Së dyti**, megjithëse çrregjistrimi eleminon sasinë e llogarive të arkëtueshme nga librat e llogarive, ai nuk ndryshon sasinë e vlerës neto të realizueshme nga llogaritë e arkëtueshme (sepse “zbritje nga llogari të arkëtueshme (shitje)” reduktohet për të njëjtën shumë).

Në rastet kur Shoqëria e licensuar mbledh një shumë që është çrregjistruar më parë, ajo duhet të bëjë dy hyrje kontabël. **E para** do të jetë e kundërt me çrregjistrimin e shpjeguar më lart dhe që

rikthen në pozitën e mëparshme llogarinë e klientit. E dyta do të regjistrojë arkëtimin në llogarinë e rikthyer.

Vlerësimi (llogaritja) i borxhit të keq

- Metoda e pasqyrës së të ardhurave (përqindja e shitjeve)

Metoda presupozon që ka një marrëdhënie të rregullt midis shitjeve të periudhave të mëparshme dhe sasisë së borxhit të keq. Kjo marrëdhënie konvertohet në një përqindje dhe përdoret për të përcaktuar shpenzimet për borxhin e keq të vitit.

- Metoda e pasqyrës së Bilancit (përqindja mbi llogaritë e arkëtueshme)

Kjo metodë presupozon që ka një marrëdhënie të qëndrueshme midis vjetërsisë së llogarive të arkëtueshme të jashtëzakonshme dhe borxhit te keq. Kjo marrëdhënie konvertohet në një seri përqindjesh për grupe të ndryshme vjetërsie (30, 60, 90 dhe 180-ditë), dhe përdoret për të përcaktuar shpenzimin për borxhin e keq të periudhës si shumë e shumave të paarkëtuara, që llogariten duke përdorur këto përqindje. Përqindja për secilin grup do të bazohet mbi informacionin statistikor. Në përgjithësi përqindja e shumave të kërkesave të paarkëtuara rritet me vjetërinë e kërkesave për arkëtim.

Kjo metodë përdoret gjërësisht dhe konsiderohet si më e sakta. Duhet të vihet në dukje, megjithatë, se ajo cënon parimin e të ardhurave të konstatuara, prandaj nuk rekomandohet për raportime/pasqyra mujore dhe tremujore.

Shoqëria e liçensuar duhet të tregojë në mënyrë të qartë se çfarë metode ka përdorur për rregjistrimin e borxhit të keq në llogari. ERE mund t'i kërkojë Shoqërisë që të përdorë metodë tjeter për llogaritjen e borxhit të keq.

Për qëllime të përcaktimit të tarifave të shërbimit të furnizimit universal, ERE mund të vendosë nivel kufi të njohjes së shpenzimit të borxhit të keq, në përputhje me objektivat e caktuar për këtë tregues në planet e zhvillimit të sektorit apo të vendosur nga ERE.

Kërkesa për llogaritjen e shpenzimit të borxhit të keq duhet të paraqitet e alokuar sipas klasave të klientëve.

Kapitali i punës

Në përgjithësi kapitali i punës përfaqëson investimet kapitale të dhëna nga pronari gjatë intervalit midis kryerjes së shpenzimit për sigurimin e shërbimit dhe vjeljes së të ardhurave nga klientët.

RAB- do të përfshijë kapitalin e punës në formën e një shume të lejuar për "Kapitalin e Punës" (WCA), që përfshin elementë të tillë si para në dorë, minimumin e balancës në bankë, materiale, parapagesa dhe pagesa të taksave. Rezerva për kapitalin e punës do të jetë e mjaftueshme që të lidhë hendekun midis kohës kur paguhën kostot që sigurojnë shërbimin dhe kohës kur Shoqëria është paguar për atë shërbim.

I liçenseuari duhet të paraqesë një studim ku justifikon kërkesat e tij për kapital të punës. Rezervat për kapitalin e punës do të përcaktohen mbi sasinë mesatare të kapitalit të financuar nga investorë (kapitali i vet, borxhet ose fitimet e pashpérndara në biznes), të nevojshme për

financimin e kërkuesave të Shoqërisë për kapitalin e punës. Shoqëria e licensuar do t'i propozojë ERE-s metodën e preferuar për llogaritjen e shumës së lejuar të kapitalit të punës (WCA). ERE mund të kërkojë përdorimin e një metode të ndryshme, nëse gjykon që metoda e përdorur nga Shoqëria nuk paraqet në mënyre të drejtë kërkuesën e saj për kapitalin e punës.

Metoda më e saktë dhe më komplekse për përcaktimin e kapitalit të punës së kërkuar është e ashtuquajtura performanca e studimit të drejtimit të vonesave "lead/lag study". Kjo është një detyrë gjithëpërfshirëse e kryer për të krahasuar diferencën në kohën e kryerjes ose kohën e vonesës midis hyrjeve dhe daljeve të parave. Studimi kërkon analiza të detajuara të shpenzimeve te Shoqërisë për të përcaktuar kohën në të cilën Shoqëria faktikisht duhet të paguajë për shpenzimet e saj dhe e krahason këtë me kohën në të cilën ajo merr pagesën për këto shpenzime. Diferenca kohore sipas metodës "lead and lag" shumëzohet pastaj me shpenzimet operative mesatare ditore për të mbërritur në nivelin e kërkuar të kapitalit të punës që do të përfshihet në RAB.

Një alternativë e kësaj metode është matja e nivelit të duhur të kapitalit të punës duke përdorur informacionin e pasqyrës së të ardhurave dhe bilancit financiar, mbi nivelin mesatar të inventarit, nivelin mesatar ditor të shpenzimeve të kryera nga i licenuari (duke përfshirë operimin, mirëmbajtjen, administrimin, taksat, etj.) dhe intervalin midis daljes dhe hyrjes së parave.

Shuma e lejuar për kapitalin e punës (WCA) është shuma e dy komponentëve: shuma për kapitalin e punës në "para" dhe shuma për kapitalin e punës në "materiale dhe furnizime". Shuma e lejuar për kapitalin e punës në "para" do të përfshijë para në dorë dhe shumën minimale në "llogarinë e Bankës".

Shuma e lejuar për kapitalin e punës **në para** (WCA) është një llogaritje e parasë së siguruar nga investitori për të financuar "rezervën" e paracaktuar për kostot e operimit të Shoqërisë (AUOC) në periudhën në të cilën arkëtohen të ardhurat operative. Mënyra me e mirë për të përcaktuar rezervën për kapitalin e punës **në para** është nëpërmjet studimit "lead-lag". Ky studim zakonisht neglizon vonesën në kthimin e shpenzimeve jomonetare (amortizimi, etj.) taksat e shtyra në kohë etj.

Nje studim lead-lag duhet të kryhet në perputhje me kriteret në vijim:

- i "Studimi lead-lag" do të përdorë metodën "cash". Të gjithë elementet jomonetarë, përfshirë por jo kufizuar vetëm në amortizimin, taksat e shtyra, artikujt e parapaguar, dhe fitimin (përfshi interesat mbi borxhin afatgjatë dhe dividendët) nuk do të merren në konsideratë.
- ii Çdo metodë e paanshme mund të përdoret për kryerjen e studimit lead-lag.
- iii Data e urdhërit të pagesës ose data e caktuar e faturës do të përdoren për qëllime të studimit "lead-lag". Në ato raste kur ofrohen data të ndryshme të pagesës nga shitësit/furnitorët, data për pagesën e faturës është data korresponduese me termat e pranuara nga Shoqëria e licensuar
- iv Të gjithë fondet e marra nga Shoqëria, përvëç transfertave elektronike, do të konsiderohen në dispozicion për t'u përdorur jo më vonë së dita e punës që pason marrjen e fondevë në çdo mënyrë nga i licenuari (zyrë postare, zyra të degës, etj). Të gjitha fondet e marra me rrugë elektronike do të konsiderohen në dispozicion ditën e marrjes.
- v Për Shoqërinë e licensuar teprica e llogarive "cash", "working fund" të përfshira në llogaritjen e shumës së lejuar të parasë, do të përbëhet nga bilanci mesatar ditor i bankës për të gjitha depozitat pa interes dhe fondet e parasë (working cash funds).
- vi Periudha për shpenzimet e tatimit mbi fitimin do të llogaritet nga matja e intervalit midis mesit të periudhës së taksës dhe datës aktuale të pagimit të saj nga Shoqëria e licensuar.

- vii Nëse llogaritja e kapitalit të punës në para rezulton në një shumë negative, shuma negative do të përfshihet në RAB.

Shuma e lejuar në kapitalin e punës për “mjete monetare – arkë” dhe bilanci minimal i Bankës do t’i shtohen shumës së përcaktuar nga studimi lead-lag.

Shuma e lejuar e kapitalit të punës për materialet dhe furniturat do të përfshijë inventarë të arsyeshëm për materiale, pajisje dhe lëndë djegëse të mbajtura veçanërisht për garantimin e operimit eficent të të licensuarit, për sigurimin e shërbimit normal nga ana e tij. Të licensuarit duhet të mbajnë parasysh se çdo sasi e inventarëve që konstatohet nga ERE si e paarsyeshme, e tepërt ose në kundërshtim me interesat e publikut, do të përjashtohet nga shuma e lejuar për kapitalin e punës për “materiale dhe furnitura” .

Gjatë justifikimit të sasisë së inventarëve, i liçensuari duhet të marrë parasysh të gjitha kostot e inventarit: (koston e magazinimit dhe trajtimit, siguracionin, taksat mbi pronën, amortizimin dhe vjetërimin); kostot e porosisë (kostot e berjes së porosisë, kostot e transportit dhe trajtimit); kostot e trajtimit të ndërprerjeve të prodhimit/furnizimit (ndërprerje të grafikëve të prodhimit dhe ankesave të klientëve).

Kategoritë dhe struktura e detyrimeve

Një detyrim do të kategorizohet si korrent (afatshkurtër) kur:

1. Ai pritet të shlyhet brenda vitit finanziar ose brenda ciklit ekonomik të biznesit.
2. Ai duhet të shlyhet brenda 12 muajve nga dita e ndërtimit të Bilancit.

Gjithë detyrimet e tjera do të klasifikohen si jo korrente .

Detyrimet korrente do të klasifikohen në mënyre të ngjashme me aktivet qarkulluese. Detyrime korrente të tilla si llogari të pagueshme tregtare (furnitorë) dhe “dëftesa të pagueshme” (efekte për t’u paguar” ose “letra tregtare”), për personelin dhe detyrime për shpenzime të tjera operative përfaqësojnë pjesë të kapitalit të punës së përdorur në ciklin normal të operimit. Artikuj të tillë të operimit do të klasifikohen si detyrime korrente edhe nëse ato duhet të sistemohen brenda një periudhe më të gjatë se 12 muaj nga dita e bilancit finanziar.

Detyrime korrente jane gjithashtu edhe detyrimet qe nuk janë shlyer brenda ciklit normal të operimit por që duhet të shlyhen brenda 12 muajve nga dita e bilancit finanziar.

Shoqëria do t’i kategorizojë detyrimet e veta me interesa afatgjatë si jokorrente edhe nëse ato duhet të shlyhen brenda 12 muajve nga dita e bilancit finanziar, nëse:

1. Afati fillestari i shlyerjes ishte më shumë se 12 muaj.
2. Shoqëria ka ndërmend të paguajë detyrimin në fjalë mbi baza afatgjata.
3. Qëllimi është që të arrihet një marrëveshje pagese ose një marrëveshje për ndryshim në mënyrën e pagesës së përfunduar para datës së aprovimit për publikim të raportit finanziar

Fillimisht marrja hua do të njihet deri në shumën e të ardhurave, pa përfshirë shpenzimet për marrjen e huasë. Në vijim, huamarjet do të raportohen me vlerën historike të amortizuar duke përdorur metodën efektive të përfitimit. Diferencat midis të ardhurave (pa shpenzimet për

borxhin) dhe shumës së paguar plotësisht, n.q.s egzistojnë, do të tregohen në pasqyrën e të ardhurave sipas planit të pagesës

Për qëllime rregullatore detyrimet do të raportohen në llogaritë e Grupit 40, të shënuara me kode treshiflore.

Kategoritë dhe struktura e shpenzimeve operative

Struktura e listës së llogarive është detajuar për qëllime rregullatore dhe lejon kur është e nevojshme që të nxirren informacione plotësuese, përtej klasifikimit për raportim të përfshirë në pasqyrën e të ardhura shpenzimeve të Shoqërisë për qëllime të mekanizmit rregullues.

Shoqëritë duhet të përgatisin pasqyrat e tyre financiare, përvèç pasqyrave që kanë të bëjnë me rrjedhjet e arkës (cash flow), në bazë të parimit të të drejtave të konstatuara.

Sipas parimit të të drejtave të konstatuara, transaksionet dhe ngjarjet njihen në momentin që ato ndodhin (dhe jo kur paratë ose ekvivalentët me to arkëtohen ose paguhën), rregistrohen në rregjistrat kontabël dhe raportohen në pasqyrat financiare të periudhave të lidhura me to.

Shpenzimet njihen në pasqyrën e të ardhura shpenzimeve mbi baza të lidhjes direkte midis shpenzimeve të bëra për sigurimin e të ardhurave dhe të ardhurave. Aplikimi i parimit të kuptueshmërisë, gjithësesi, nuk lejon të njihen në fletën e bilancit ato artikuj që nuk kanë lidhje direkte me aktivet ose detyrimet; Shpenzimet nuk njihen si aktive në ato raste kur nga to nuk pritet të ketë të ardhura në periudhat pasardhëse. Të ardhurat nuk mund të njihen si detyrimet që nuk do të ketë shpenzime për të siguruar këto të ardhura në periudhat pasardhëse.

Shpenzimet sipas natyrës ekonomike duhet të raportohen në llogaritë në grupin 60 - 65 të cilët përfaqësojnë zëra të shpenzimeve operative dhe do të raportohen si të tilla.

Elementët e paudituar

Kurdo që ERE kërkon një pasqyrë financiare dhe, nëse dihet që një transaksion ka ndodhur dhe prek llogaritë por që shuma e përfshirë në transaksion dhe efekti i saj në kontabilitet nuk mund të përcaktohen me saktësi absolute, shuma do të vlerësohet dhe kjo shumë e vlerësuar do të përfshihet në llogaritë përkatëse. Shoqërisë nuk do t'i kërkohet të vlerësojë artikuj të parëndësishëm që nuk do të ndikonin ndjeshëm llogaritë.

Alokimi i kostove

Metodologja për klasifikimin e kostove është në përputhje me sistemin e njehsuar të mbajtjes së llogarive. Një kërkesë e rëndësishme është diferençimi i qartë dhe ndarja financiare e aktiviteteve të rregulluara nga ato të parregulluara të çdo Shoqërie energjitike. Ky sistem përfshin klasifikimin e kostove si vijon:

- Sipas funksioneve
- Sipas natyrës
- Sipas grupeve të konsumatorëve
- Sipas niveleve të tensionit

Metodologja për klasifikimin e kostove sipas funksioneve në përputhje me llogaritë e shpenzimeve sipas funksioneve të përshkruara në sistemin e njehsuar të llogarive, duhet të bazohet në analiza inxhinerike, ekonomike dhe statistikore. Shoqëria e licensuar duhet ti atribuojë kostot tek klasa/nivele të caktuara të shërbimit, në mënyrë që të sigurojë që totali i shpenzimeve ose pjesa e një shpenzimi i caktohet klasës përkatëse. Në mungesë të kohëshënesve të detajuar (që ndjekin kostot e punës), i licensuari duhet të propozojë mënyrë të veçantë alokimi për koston e punës dhe duhet të jetë i gatshëm ta justifikojë atë tek ERE.
